Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesus Aranburu Oskoz

Errenteria, Gipuzkoa
(1918-2013)

Aurkibidea

Biografia

Errenteria-Oreretako Foru plazan jaio zen Jesus. Ama Aranazkoa zuen eta aita, berriz, Zaldibiakoa. "Real Compañia Asturiana de Minas"en egiten zuen lan aitak, fundizioan. Jesus ere bertan hasi zen lanean 15-16 urterekin. Aurretik Biteri eskola publikoan ibili zen. 14 urterekin eskola utzi zuenean, estoldak eta ibaia garbitzen aritu zen lanean, "Real Compañia Asturiana de Minas"en hasi bitartean. 1936ko gerran frontean ibilitakoa zen Jesus; gerra hasterako Errenteria-Oreretan trintxerak egiten zebilen altxamenduaren aurka borrokatzeko. Borrokan aurrera egiteko erabakia hartuta, "Primer Batallon mixto de Ingenieros" izeneko batailoian ibili zen frontean Aian, Eibarren, Elgetan, Zornotzan, Bilbon... 1937an hartu zuten preso eta alemanen Condor Legioaren kontzentrazio-esparruan eduki zuten lanean; handik Santanderreko "La Magdalena" kontzentrazio-esparrura eta Bilbora ondoren, Eskolapioetan egon zen urte eta erdiz beste ehunka presorekin. 1939an bueltatu zen Errenteria-Oreretara, baina laster langileen batailoietara joateko deitu zuten. 1942ko abenduan "trabajadore"etan bukatu eta Zaragozara joan behar izan zuen soldadutzara. 1944ko uztailean bueltatu zen herrira soldadutza bukatuta. "Real Compañia Asturiana de Minas"en jarraitu zuen lanean jubilatu arte. Fabrikan lanean aritu zen bitartean, langileen asanbladetan eta grebetan parte hartzen zuen; langileen eskubideen aldeko borroka izan zen bere kezka nagusietako bat. 1962an ezkondu zen Ana Campo

Zintak

ERR-019

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Zabala, Edurne
- **Data**: 2010-04-13
- **Iraupena**: 86 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

ERR-026

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Zabala, Edurne
- **Data**: 2010-04-28
- **Iraupena**: 77 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Errazkin, Aitor

ERR-029

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Zabala, Edurne
- **Data**: 2010-05-06
- **Iraupena**: 56 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Oruesagasti, Ainitze

ERR-037

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Zabala, Edurne
- **Data**: 2010-05-27
- **Iraupena**: 59 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Jaio zeneko Errenteriaren itxura

- **Erref**: ERR-019/002
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:01:02. **Bukatu**: 00:02:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
Foru plazan jaio zen. Inguru hori lehen nolakoa zen azaltzen du.

2. Lehengo jolasak lehengo Errenterian

- **Erref**: ERR-019/004
- **Iraupena**: 0:02:02. **Hasi**: 00:03:01. **Bukatu**: 00:05:03

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Bere jaiotetxearen inguruan Círculo Liberal, kooperatiba eta merkatu-plaza zeuden. Plaza hartan jolasean aritzen ziren. Baloiak erosi egiten zituzten estankoan denen artean dirua bilduta.

3. Sindikatuek antolatu langileak

- **Erref**: ERR-019/009
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:08:37. **Bukatu**: 00:11:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
14 urte zituela bukatu zuen eskola, eta lanean hasi zen orduan, hasieran estoldak garbitzen, geroago ibaia garbitzen, Kaputxinoetako fabrikan... Sindikatuarekin harremana zuten: lanerako txandak antolatzen zituzten, sistema birakaria eta denek lan egiteko modukoa izan zedin. Sistema hari buruz hitz egiten du.

4. Gerra aurretik ibaia garbitzen

- **Erref**: ERR-019/010
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:11:27. **Bukatu**: 00:12:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Ibaia gerra aurretik garbitzeko, Ondarretako kartzelatik etortzen ziren presoak. Ibaia arrasteluarekin eta saskiarekin garbitzen zuten, garbiago baitzegoen lehen.

5. Lehengo arrainak eta arrantza ibaian

- **Erref**: ERR-019/011
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:12:53. **Bukatu**: 00:14:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Flora

Laburpena:
Lehen ibaian zer arrain zegoen aipatzen du. Lehen angulak ez ziren orain

bezain beste estimatzen, baina jaten ziren. Arrantza gutxi egiten zuten eta zer tresna erabiltzen zituzten azaltzen du. Kanaberak utzi egiten zizkieten arrantza egiteko.

6. "Real Compañía Asturianako" lana

- **Erref**: ERR-019/013
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:15:37. **Bukatu**: 00:17:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
16 urterekin "Real Compañía Asturianan" hasi zen lanean. Orduko zereginak azaltzen ditu.

7. Festa-giroan bandera erre zitzaienekoa

- **Erref**: ERR-019/015
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:18:15. **Bukatu**: 00:19:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Gerra aurrean ere Madalenetan ospatzen ziren herriko festak. Oraingoen antzekoak izaten ziren. Francoren garaian, festetan Espainiako bandera jarri behar izaten zen balkoietan, eta behin Jesusen familiaren balkoikoak su hartu zuen. Foru plazan egoten zen jai-giro guztia.

8. Sagardotegi-giroa Errenterian

- **Erref**: ERR-019/017
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:19:59. **Bukatu**: 00:21:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:
Errenterian lehen zeuden sagardotegiak aipatzen ditu. Ohitura bazuen sagardotegira lagunekin joateko, baina bederatziak alderako itxi egiten zituzten denak. Bertso-giroa egoten zen sagardotegietan.

9. Makazaga eta Valverde inprentak

- **Erref**: ERR-019/019
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:23:15. **Bukatu**: 00:24:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:
Makazaga inprenta non egon zen azaltzen du. Valverde Makazaga baino garrantzitsuagoa izan zen, ospetsuagoa: eskolako materiala Valverdetik erosten zuten.

10. 1936ko greba lan-baldintza hobeak eskatzeko

- **Erref**: ERR-019/020
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:24:16. **Bukatu**: 00:26:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:
"Real Compañía Asturianan" lanean hasi zenean, sindikatu ugari zeuden. Langileak afiliatu egiten ziren haietan. Lehen grebak egitea egun batetik bestera erabakitzen zen. 1936ko maiatzean greba egin zuten, lan-baldintza hobeak eskatzeko.

11. Sindikatuen bilerak

- **Erref**: ERR-019/022
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:27:30. **Bukatu**: 00:29:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
1936ko maiatzeko greban, fabrikako sindikatu guztiak batera joan ziren. Bilerak egiten ziren orduan Casa del Pueblon, UGTren lokalean. Fabrikako sindikatu guztiak elkartzen ziren han eta fabrikako gorabeherez hitz egiten zuten.

12. Grebak nola erabakitzen ziren

- **Erref**: ERR-019/023
- **Iraupena**: 0:01:59. **Hasi**: 00:29:29. **Bukatu**: 00:31:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Errenterian lehen fabrika asko zeuden eta haietako ugari aipatzen ditu. Grebak egun batetik bestera erabakitzen ziren eta gaur egun baino eraginkorragoak izaten ziren. Lan-baldintza hobeak eskatzen zituzten, eta grebak egitea erabakitzeko zer prozesu egoten zen azaltzen du.

13. Gerra hasi zeneko giroa

- **Erref**: ERR-019/025
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:31:55. **Bukatu**: 00:33:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Gerra hasi zeneko eguna gogoratzen du: Pasai Antxoko festak ziren eta handik bueltan zetozela hasi ziren tiroak. Faxisten auto bat harrapatu zuten herrian eta igande osoa udaletxeko plazan egon zen, denek ikus zezaten. Soldaduak geroago hasi ziren Errenterian sartzen. Etxean balak ez sartzeko, koltxoiak jartzen zituzten leihoetan. 18 urte zituen berak orduan.

14. Gerra hasiera Errenterian: ihesa eta erresistentzia

- **Erref**: ERR-019/026
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:33:50. **Bukatu**: 00:35:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Gerra hasieran, jende asko ihesi joan zen herritik Bilbo aldera. "Guardia de asaltoak" Errenterian sartu zirenean, ama bat eta bere bi seme hil zituzten. Errenterian erresistentzia pixkanaka antolatu zen.

15. Errenteriako erresistentzia

- **Erref**: ERR-019/029
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:36:43. **Bukatu**: 00:38:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerran Errenterian erresistentzia antolatu zen tropen kontra, eta Jesusek trintxerak egiten lagundu zuen. Frontea pixkanaka lekualdatzen joan zen.

16. 18 urterekin gerrari aurre egin behar

- **Erref**: ERR-019/030
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:38:03. **Bukatu**: 00:39:29

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:
Jesusek trintxerak egiten laguntzen zuen eta lana nola antolatzen zuten azaltzen du. Garai hartan jabetzen zen zer gertatzen zen, egunkaria irakurtzen baitzuen.

17. Errepublika aldarrikatu zeneko ospakizunak Errenterian

- **Erref**: ERR-019/032
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:39:48. **Bukatu**: 00:41:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:
Errenterian errepublikazaleek beren lokalak zeuzkaten. Errepublika aldarrikatu zen egunean, jendeak asko ospatu zuen Errenterian. Orduan abestutako kantak aipatzen ditu.

18. Errepublikazalea gaztetatik

- **Erref**: ERR-019/033
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:41:23. **Bukatu**: 00:42:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:
Etxean eta fabrikan ikusi eta ikasitakoarekin sortu zitzaion Errepublikaren aldeko jarrera.

19. Gerran frontean egotetik preso izatera

- **Erref**: ERR-019/034
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:42:16. **Bukatu**: 00:44:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
1936ko gerran hainbat frontetan ibili zen borrokan: Aian, Eibarren, Elgetan, Zornotzan, Bilbon, Santanderren... Santanderren zegoela, italiarrak sartu ziren eta han gelditu zen: preso eduki zuten hainbat lekutan hainbat urtez.

20. Preso zegoeneko bizimodua

- **Erref**: ERR-019/035
- **Iraupena**: 0:04:11. **Hasi**: 00:44:00. **Bukatu**: 00:48:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Garai hartan, lanak egitera behartzen zituzten, azpiegiturak eta eraikuntzak egiten eta konpontzen. Preso zegoela, zer baldintzatan bizi ziren azaltzen du: lo-lekuak, jatekoa... Preso zegoela, batak bestea zaintzen zuen.

21. Falangisten alkandora eramateagatik jasotako jipoia

- **Erref**: ERR-019/037
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:49:15. **Bukatu**: 00:50:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Behin nazionalek hiriburu bat hartu zuten, eta Jesusek falangisten alkandora zeukan jantzita; nazionalek hura ikusi, jipoia eman eta alkandora kendu zioten. Lagun soldadu bati gertatutakoa jakinarazi eta hark alkandora oparitu egin zuen nazionalek harrapatu baino lehen.

22. Batailoia eta heriotza-zigorrak

- **Erref**: ERR-019/041
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:52:09. **Bukatu**: 00:54:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Bere konpainian, ideologia ugaritako gizonak zeuden: komunistak, PNVkoak, CNTkoak... "Primer Batallon mixto de Ingenieros" izena zuen konpainia hark. Preso egon zenean, Angel Osesen epaiketa izan zen, eta bi heriotza-zigor eman zizkioten. Momentu gogorrak izan ziren.

23. Gerratik itzuleran Francoren aldekoek lehentasunak

- **Erref**: ERR-019/043
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:55:34. **Bukatu**: 00:57:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
1944an itzuli zen herrira preso izatetik. Herria aldatuta ikusi zuen. Kaputxinoetan hasi zen lanean berriro. Gerran Francoren alde egondako soldaduek lehentasuna zuten lana bilatzeko eta etxeak erosteko.

24. "Tortuga" futbol-taldeko jokalari

- **Erref**: ERR-019/045
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:57:31. **Bukatu**: 00:58:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:
Herriko giroan gutxitzen joan zen Espainiako banderaren presentzia. Gaztea zela, futbolean jokatzeko zaletasuna zuen eta gerra hasi baino lehen "Tortuga" taldean jokatzen zuen.

25. Gerraostean sindikatuen bilakaera

- **Erref**: ERR-019/046
- **Iraupena**: 0:02:54. **Hasi**: 00:58:57. **Bukatu**: 01:01:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Gerratik itzuli eta Kaputxinoetan lanean hasi zenean, sindikatu bertikalak bakarrik zeuden eta orduan ezin zen ezer egin. Gerora, sindikatuak legeztatzen hasi ziren pixkanaka. CCOOn baja eman zuenekoa kontatzen du. Handik gutxira, 62 urte zituela erretiratu egin zen.

26. Errenteriara kanpotik etorritako langileak

- **Erref**: ERR-019/061
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 01:01:55. **Bukatu**: 01:03:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
1960tik aurrera jende-uholde handia etorri zen lanera Errenteriara. Etorri izanak ez dio berari bizimodua aldatu. Kanpotik etorri zirenek estutasun ekonomikoak izan zituzten aurrera ateratzeko. Alemaniara lanera joandakoei buruz hitz egiten du.

27. Errenteriatik frontera joan zen bakarra Jesus

- **Erref**: ERR-019/067

- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 01:09:00. **Bukatu**: 01:10:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Gurasoak eta 5 senide ziren familian. Bera bakarrik joan zen Errenteriatik frontera. Behin errekete batek amari mehatxu egin zion.

28. Errenteriako eta Oiartzungo mutilen artean harrika

- **Erref**: ERR-019/068
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 01:10:17. **Bukatu**: 01:12:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:
Errenteria beti izan da herri ospetsua: batetik, fabrikengatik; bestetik, musikarengatik. Errenteriako mutilak gaizki konpontzen ziren Oiartzungo mutilekin, harrika ibiltzen ziren. Oiartzungoak Errenteriara joateko beldur egoten ziren, nola hartuko zituzten ez zekitelako. Oiartzungoak arotzak ziren; Errenteriakoak, ordea, fabriketako langileak. Eta horrek desberdintasunak sortzen zituen haien artean.

29. Elizarekiko eszeptikoa

- **Erref**: ERR-019/072
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 01:16:48. **Bukatu**: 01:19:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Iritziak

Laburpena:
Lehen eta orain Elizak indar handia du. Pazkoa zenean, lehen txartela eman behar izaten zen jakiteko zein joaten zen mezetara. Jesusen etxean ez zioten behartzen elizara joatera, baina beste etxe batzuetan bai. Umetan infernuko beroarekin beldurra sartu zioten; eta gerora fundizioan lan egitea tokatu zitzaion. Berak ez du inoiz sinetsi izan Elizak esandakoa.

30. Gerran Francoren alde egon zirenen abantailak

- **Erref**: ERR-019/074
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 01:20:12. **Bukatu**: 01:21:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945) » Alemaniarren alde edo kontra ibiliak
- Politika » Politika eta Franco
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
Langabezian egon zen gerratik itzuli zenean. Lana lortzeko lehentasuna izan zuten gerran Francoren alde egondakoek: Dibisio Urdinean egon izanagatik soldata jaso zuten soldaduek eta pentsiorako kontatzen zieten urte horiek; Jesusek gerran emandako 8 urteek ez zuten kontatzen.

31. Guardia Zibilekin izandako arazoa

- **Erref**: ERR-019/075
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:21:30. **Bukatu**: 01:23:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:
Guardia Zibilen kuartela Errenterian egon zen lehen. Behin ikuskatze militarra egitera joan zen eta jaioteguna gaizki idatzi zioten, baina errieta Jesusentzat izan zen.

32. Kontzentrazio-esparrura bisitan ezin joan

- **Erref**: ERR-019/077
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 01:24:34. **Bukatu**: 01:25:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Behin Santanderrera txangoan joan zen familiarekin, bera egondako kontzentrazio-esparrua ikustera. Orduko anekdota kontatzen du.

33. Primo de Rivera eta Alcalá-Zamora Errenterian

- **Erref**: ERR-026/001
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera

Laburpena:
Jesusek Primo de Riveraren diktadura ezagutu zuen, nahiz eta garai hartako oroitzapen gutxi izan, umea baitzen orduan. Hala ere, diktadorea behinola Errenterian izan zela oroitzen du. Niceto Alcalá-Zamora, Espainiako Bigarren Errepublikako lehen presidentea ere, Errenteriara etorri zela du gogoan, eta

zergatia argi ez duen arren, esaten du Errenterian garai hartan zegoen fabrika pilagatik izango zela; hainbeste, ze "Manchester City" izendatu zuten batzuek.

34. "Irakasleak baino gose gehiago pasa"

- **Erref**: ERR-026/002
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:02:10. **Bukatu**: 00:03:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza

Laburpena:
Bigarren Errepublika garaian, 1931 eta 1936 urte bitartean, alderdi politiko eta sindikatuak legeztatzearekin batera, Jesusek bereziki gogoan du irakasleen baldintzak hobetu egin zirela. Denbora gutxirako, ordea. Bost urteren buruan Espainiako Gerra Zibila piztuko baitzen.

35. Errenteriako alderdi politiko eta sindikatuak Espainiako Bigarren Errepublika garaian

- **Erref**: ERR-026/003
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:03:09. **Bukatu**: 00:05:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:
Jesusek aipatzen dituen alderdi politiko eta sindikatuek presentzia zuten Errenterian, Bigarren Errepublika garaian: Izquierda Republicanak, Euskadiko Partidu Komunistak, Partidu Sozialistak... Sindikatuek ere, UGTk, CNTk edo Solidaridad de Obreros Vascosek (Eusko Langileen Alkartasuna). Jesus Solidaridad de Obreros Vascos sindikatuko afiliatua zen.

36. Estolda-garbitzetik fabrikara

- **Erref**: ERR-026/005
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:06:09. **Bukatu**: 00:07:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Jesus estolda-garbitzen hasi zen lanean, eta aitak afiliatu zuen Solidaridad de Obreros Vascos (Eusko Langileen Alkartasuna) sindikatuan, nahiz eta bera (aita) UGTkoa izan. Sindikatuan lantxo batzuk ere egiten zituen tarteka, eta baita ibaia garbitzen ere. 1934. urtean Real Compañía Asturiana fabrikan hasi zen lanean.

37. Greba sei orduko lanaldiaren alde

- **Erref**: ERR-026/006
- **Iraupena**: 0:04:41. **Hasi**: 00:07:14. **Bukatu**: 00:11:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
1936ko maiatzean greba deitu omen zuten Real Compañía Asturianan. Txandaka aritzen ziren langileak, eta sei orduko lanaldia, soldata igoera eta hiru opor egun gehiago eskatu omen zituzten. Patronalarekin negoziazioetan ari zirela, 1936ko Espainiako Gerra Zibila piztu zen.

38. Mitinak egoitzetan eta zinema aretoetan

- **Erref**: ERR-026/007
- **Iraupena**: 0:05:32. **Hasi**: 00:11:55. **Bukatu**: 00:17:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Gerra Zibila piztu baino lehen, Federica Montseny (Madril, 1905 - Okzitaniako Tolosa, 1995) eta Aurora Arnaizen (Sestao, 1913 - Mexiko Hiria, 2009) mitinak bildu zituen Errenteriako Cine Reinak, Frente Popularrak, ezkerreko alderdiek osatutako koalizioak deituta. Jesusek harrez gero ibili du buruan sartuta Montseny eta Arnaizen esaldi bana.

39. Batzokira oso gutxitan

- **Erref**: ERR-026/008
- **Iraupena**: 0:03:04. **Hasi**: 00:17:27. **Bukatu**: 00:20:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:
Mitinak entzutera joan zalea izan zen Jesus. Batzokira gutxitan joaten omen zen, ez baitzuen begi onez ikusten Errenteriako Eusko Alderdi Jeltzaleak politikoki Madrilekin elkartzeko zeukan joera. EAJren zatiketatik ANV-EAEren sorrera ezagutu zuen.

Transkripzioa
-Eta ordun esan dezu mitin bat egondu zala...
-Ez! Asko, hemen, e!
-A, asko...
-CNT-kuak, karlistak, denatik... Herriyan denatik zen, jendia.
-Ta zu nun ibiltzen ziñan? Ze lokaletan o...

-Ni orduan...
-Biltzen ziñan, o ez...
-Bai, mitiñea joaten nintzen, ikustea...
-Mitiñeta juten ziñan. Eta gero juten ziñan o batzokira, o centro republicanoa o...
-Ez. Ni ez nitzen juten. Batzokira gutxitan juten nintzen ni. Ni beti PNVku hoik... Ez dakit, ez dakit zergatik biño... Neegatik ya... Kanpoko jendia... Hemengo jendia zen, biño beti Madrikin alkartu itten zen.
-Orduan ere... Baña hor, ere gertatu zan ANVko...
-Bai, hoi. Eszisiyua zen. PNVkuak, nola uain in duten “hamaika bat”, azkenekuak, ta leheno EA in zun... Biño, hortik sartu zen.
-PNVn eszisiyua gertatu zan eta hortikan atea zianak sortu zuten ANV.
-ANV, bai.
-Zuk, ordun, e... Konturatzen ziñan hortaz, zer gertatzen ai zan, edo eszisiyo horrei... Bazenekin hori gertatzen ari zela edo...
-Bueno...
-Edo gero jakin dezu...
-Ez, gero ez, bertan, orduan ya ni ya hamazazpi o hamasei urte banittuen ta pixkat...
-Konturatzen ziñan...
-Bai.
-Herriyan ANVkuak ere izango zian...
-Bai, denatik, denatik... Gutxi gorabehera, biño hemen partidua, haundiena beti izan da PNV, biño partido bezela. Ta geo bestiak juntatu zienian, uain pasatzen den bezela, sozialista ta PPkuak, hoik biyek gehio die PNV ta Aralar ta denak.
-Hemengo alderdiyak baño gehiago dia, ezta?
-Ta Errenteiyan, joe! Errenteiyan kriston diferentziya atetzen dute / atetzeute/, sozialistak.
-Orduan’e bai. Garai hartan.
-Garai hartan’e bai. Nik sekulan ez dut ikusi PNVko alkatia Errenteiyan.

40. Fronte Popularra

- **Erref**: ERR-026/009
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:20:31. **Bukatu**: 00:21:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:
1936ko hauteskundeetarako ezkerreko hainbat formazioz osatutako koalizioa nola osatuta zegoen ongi gogoan du Jesusek.

41. Lagun Artea eta Círculo Liberal elkarteak

- **Erref**: ERR-026/012
- **Iraupena**: 0:04:37. **Hasi**: 00:23:10. **Bukatu**: 00:27:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Aisia » Taberna giroa » Elkarte gastronomikoak

Laburpena:
Lagun Artea eta Círculo Liberal bi elkarte edo sozietate ziren. Lehenengoa kultur gunea ere ba omen zen, liburutegia zuena, eta liburuak irakurtzera, behinik behin, nahi zuen oro sar zitekeen. Círculo Liberalen antzerki emankizunak izaten ziren, besteak beste. Karlistek ere inguru berean omen zuten lokala, Cine Reina inguruan, eta abertzaleek, batzokia.

42. Karlistak eta Jeltzaleak

- **Erref**: ERR-026/013
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:27:47. **Bukatu**: 00:28:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:
Jesusentzat erro bereko bi adar ziren Karlistak eta EAJkoak. Agian, EAJkoak Karlistak baino aurrerakoixeagoak, azken hauei, Errenterian, Kabernikolak esaten baitzieten.

43. Biteri eskola publikoak

- **Erref**: ERR-026/014
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:28:45. **Bukatu**: 00:29:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:
Biteri eskola publikoan ikasi zuen Jesusek. Gogoan du nola Bigarren Errepublika garaian irakaslea etorri eta gelan sartu orduko horman zintzilik zegoen gurutzea kendu zuen. Jesusen esanetan horrek ez zuen errenteriarren artera istilurik ekarri.

44. 1934ko urriko grebak

- **Erref**: ERR-026/015
- **Iraupena**: 0:04:19. **Hasi**: 00:29:51. **Bukatu**: 00:34:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
1934ko urrian "Asturiasko iraultza" izenarekin ezagutzen den altxamendua izan zen. Jesusek dio Errenteria eta inguruetan eragin txikia izan zuela. Baina Loiolako kuarteleko soldaduak atera omen ziren kalera, ordena jartzera, eta Guardia Zibilek jende asko eraman omen zuten preso, tartean, batzuk, Guadalupera.

45. 'Euskadi Roja' astekaria

- **Erref**: ERR-026/016
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:34:10. **Bukatu**: 00:35:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Politika » Jarrera politikoak » Komunistak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Prentsa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Egunkaria egunero irakurtzen zuen Jesusek, eta Euskadi Roja astekaria, astero. Komunista gazteek argitaratzen omen zuten Euskadi Roja, eta bertan irakurri zuen erreketeak Nafarroan nola ari ziren altxamendu nazionalerako prestatzen. Jesusen ustez, Errepublikaren aldekoek gutxietsi egin zuten Gerra Zibila ekarriko zuen altxamendua.

Transkripzioa
-Ya gerra etorri zen ta.
-Orduan, zuk letzen zenitun egunkariak edo aldizkariyak edo...
-Egunkaria egunero. Ta geo, astero, “Euskadi Roja, de las Juventudes Comunistas”. Astero.
-Ta, Euskadi Roja hortan zertaz idazten zan o ze etortzen zan...
-Hoi, “de las Juventudes Comunistas” ta hoi, hor jartzen zun /jartzeun/, gerra hasi biño lehen Naparruan ze pasa zen, nola entrenatzen zian reketiak herritan, ta arma nola zuten, dena jartzen zun hor!
-Bai, e?
-Biño republikako jendiak ez zun uste horrenbeste indarra izango zuela “el alzamiento nacional”!
-Ez zun /etzun/ uste...
-Ta Madriden’e armak emateko kosta zitzaion! Orduan zen “ministro de gobernación” Casares Quiroga, republikanua. Ta Madriden armak emateko, hemen, kuartelak, soldaduak altxa zien hemen! Biño Madriden ya, lehenbiziko egunetik ya kuartela harrapatu zuten, Frente Popularkuak.

46. Emakumeen bilerak eta batzarrak

- **Erref**: ERR-026/017
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 00:35:39. **Bukatu**: 00:39:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Jesusek ezagutu ditu emakume bilerak eta mugimenduak, CNTkoen ateneoan zein batzokian. Izan ere, gizartea, orduan, egun baino askoz gehiago mobilizatzen zela dio Jesusek. Errepublika garaian emakume kargudunik ezagutu ote zuen galdetuta, zalantza egiten du. Alderdi politikoetan izango zela dio, eta lantegietan enkargatu modura ere, baina beste emakumeen enkargatu beti; inoiz ez gizonezkoaren enkargatu.

47. Fabrikako enkargatua

- **Erref**: ERR-026/018
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:39:11. **Bukatu**: 00:39:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Jesusek ez du bere langile garaiko enkargatuaren oroitzapen bereziki txarrik. Orduan gauzak ez omen ziren gaur egun bezala. Gaur alde handiagoa omen dago langile eta enkargatuen artean. Jesus lanean aritzen zenean, enkargatua tabernara joaten zen langileekin, lana bukatutakoan. Besteak adina zen.

48. Gerra Zibila piztu zenekoa

- **Erref**: ERR-026/020
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:42:40. **Bukatu**: 00:45:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Jesusek beldurrez jaso zuen gerra piztu zeneko abisua. Beldurrez eta hemezortzi urterekin. Hamarretik zortzik ihes egin zuela dio, izututa, Txikierdin eta Jaizkibelen zegoelako frontea. Gerra hasi, altxamendu militarrarekin, eta greba orokorra aldarrikatu omen zen. Jesusek gogoan du larunbatez lana utzi eta ez zela fabrikara zortzi urtean itzuli. Gerrak lau urte iraun bazuen ere, beste hainbeste behar izan zuen Jesusek fabrikan sartzeko, nazionalekin borrokatutakoek izaten baitzuten lanpostuetarako lehentasuna. Bestalde, gerrak iraun artean, Errenteriako fabrikak armamentua egiteko baliatu zituzten nazionalek.

49. Parapetoak kalean

- **Erref**: ERR-026/021
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:45:22. **Bukatu**: 00:46:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Ederki gogoan du Jesusek oraindik ere non altxa ziren parapetoak Errenterian, gerra garaian. Altamiraraino heltzen zena bata, Gaztaño artekoa bestea, Gabierrotakoa, Lezoko zubitxokoa... Paper fabrikatik ateratako pastarekin betetako zakuz eginak, guztiak.

50. Frente Popularraren armamentu eskasa

- **Erref**: ERR-026/022
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:46:55. **Bukatu**: 00:48:35

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Gerra zibilean Oiartzun aldetik sartu ziren nazionalak Errenterian, Arkaletik jaitsita, nonbait. Frente Popularrekoak zain zituzten, baina lehendabiziko egunetan behintzat, oso armamentu eskasarekin.

51. Frente Popularrarekin Errenteriatik Eibar aldera

- **Erref**: ERR-026/023
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:48:35. **Bukatu**: 00:50:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Jesusek kontatzen du zergatik erretiratu zen Frente Popularreko jendea Errenteriatik ekialdera. Izan ere, nazionalak inguratuta geratzeko arriskua zuten, eta hargatik abiatu omen ziren Eibar aldera.

52. Kanpai asko eta gordeleku gutxi

- **Erref**: ERR-026/025
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:50:58. **Bukatu**: 00:51:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerra zibila piztu aurretik Errenterian eta inguruan eraikita zeuden tunelak eta halakoak ziren bonbardaketetatik babesteko toki bakarrak. Besterik ez omen zen.

53. Eusko Gudarosteko parte, Zumaian

- **Erref**: ERR-026/027
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:52:34. **Bukatu**: 00:55:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerra zibilean, Nazionalak Errenterian sartu aurreko gauean ihes egin zuen Jesusek, motxila txiki bat sorbaldan eta beldurra soinean. Zumaiaraino heldu zen bera, beste jende askorekin batera, eta han bi egun egin ondoren, Eusko Jaurlaritza osatu berriak antolatutako Eusko Gudarosteko parte izatera pasa ziren.

54. Santanderreraino atzeraka oinez

- **Erref**: ERR-026/028
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:55:39. **Bukatu**: 00:58:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Zumaian Eusko Gudarostean izena eman eta Aiara abiatu zen Jesusen konpainia, frontea osatzera. Erretretan zetozenekin bat egin zutenean, Eibarrera egin behar izan zuten atzera, Akondia mendira, eta handik, gero, Lekeitio, Ondarroa, Mutriku... eta kostaldetik, atzeraka-atzeraka, Durangoraino sartu ziren. Durangon bi bonbardaketa jasan zituzten. Lehenak pilotan ari ziren dozena bat lagun akabatu zituen. Bigarrenak bi-hiru moja, soldaduak kuartela eginda zeuden komentukoak. Durangotik Santanderrerainoko bidea egingo zuten, azkenik, erretretan beti, Jesusek dion moduan.

55. Kanoikadak Versallesetik Audelera

- **Erref**: ERR-026/029
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:58:23. **Bukatu**: 00:59:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Fusila arma bakar, mendirik-mendi, herririk herri ibili zen Jesus Gerra Zibilean. Gogoan du, hala ere, jaioterritik irten aurretik eta Frente Popularrekoak Loiolako kuartelaren jabe egin ondoren, kanoiak Errenteriara sartu eta kanoikadak jaurtitzen ibili zirela Oiartzun aldera, Audelera.

56. Egun argiz eutsi, ta gauean ospa

- **Erref**: ERR-026/030
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:59:36. **Bukatu**: 01:02:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Konpainia mistoa zen Jesusena. Fusilekin tiroka ibiltzen ziren batzuk eta trintxerak egiten besteak. Ehun eta hamar lagun inguru, guztira. Bando Nazionalak askoz armamentu sendoagoa zuen eurek baino, eta aurrez esan izan duen gisan, atzera eginez igaro zuten gerra. Egunez eutsi eta gauez ospa egitea izaten omen zen seguruena.

57. Donostian bezala, Santanderren ere nazionalek bidea itxi

- **Erref**: ERR-026/031
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 01:02:58. **Bukatu**: 01:04:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Eusko Gudarosteko konpainiarekin Eibarretik Santanderreraino iritsi zen Jesus. Gogoan du, herririk-herri, egindako bidea.

58. Gerrako arrantxoa eta loa

- **Erref**: ERR-026/032
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 01:04:10. **Bukatu**: 01:05:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Dilistak, arroza, babarrunak... denetik jaten omen zuten Gerra Zibileko borrokaldiek iraun bitartean. Hala ere, Bilbo "erori" zenean, goseak pasa zuten astebete. Uda partea zen, ordea, eta fruta-arbolek eskaintzen zuten zer jan. Eskerrak horri.

59. Herrira itzuli eta etxea hutsik topatu

- **Erref**: ERR-026/033
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 01:05:10. **Bukatu**: 01:06:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Gerra Zibilean herrietan geratu zen jendea ihesi joandakoen etxeetan sartu eta hustu egiten zituztela dio Jesusek. Hustutako etxeen jabeak itzuli eta etxea hutsik topatzean, isilik egon behar, ordea.

60. Pontejosera atxilo

- **Erref**: ERR-026/035
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 01:06:40. **Bukatu**: 01:08:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Pontejoseko abiazio basera eraman zuten atxilo Jesus, Santander inguruan, eta handik bidali ahal izan izan zien familiakoei lehendabiziko eskutitza, fronteak zelarik ez baitzuen aukerarik izan.

61. ¡No pasarán!

- **Erref**: ERR-026/037
- **Iraupena**: 0:00:21. **Hasi**: 01:09:06. **Bukatu**: 01:09:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Gerran oihuak eta leloak alferrik dira batzuetan.

Transkripzioa
-Eta, bazenuten, hola, zeak, oihuak o lemak, edo...
-Bai, “no pasarán”, ta “no pasarán”, “pero pasaban”!

62. "Hemen amaitu da guztia. Bakoitzak ahal duena egin"

- **Erref**: ERR-026/038
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 01:09:27. **Bukatu**: 01:11:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Pagasarrin esan omen zien kapitainak "ahal zuenak ahal zuena" egiteko, eta bakoitza bere aldetik abiatu omen ziren, Jesus eta konpainiako gainontzeko soldaduak. Jesus Santanderren hartu zuten preso, eta handik, Pontejoseko base militarrera.

63. Pontejosen preso Cóndor Legioarentzat lanean

- **Erref**: ERR-026/039
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 01:11:53. **Bukatu**: 01:12:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Soldatu alemanen zaintzapean ziren Pontejoseko base militarrean atxilo hartuta zeudenak. Durango eta Gernika bonbardatu zituen Cóndor Legioa bertan zen.

Transkripzioa
-Han bizi ziñan, basian?
-E?
-Han, base hartan bizi ziñan?
-Baserri batian, kanpuan. Baserri bat ya erdi... Eroiya zen ta... Han lo itten genun. Ta handik, eguna argitzen zenian, eskolta hartu ta “campo de”... “al campo de aviación” joaten giñen. Ta han eskolta espainolak utzi ta alemanak [hartzen] giñen. Ta orduan ya kanpuan, alemanakin ya, ilun arte, seiak arte o zazpiyak bukatzen zuten, illuntzian ya bonbardeuak, berriz eskolata etortzen zen, berriz baserri harta o...

64. Pontejosen Alemanak jaun eta jabe

- **Erref**: ERR-026/040
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 01:12:47. **Bukatu**: 01:13:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Pontejoseko base militarrean militar alemanen araudia gailentzen omen zen.

65. Abioiak bonbaz hornitzen

- **Erref**: ERR-026/041
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 01:13:42. **Bukatu**: 01:16:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Lehenik bonbak prestatzen eta abioiak bonbaz hornitzen gero, halaxe ibili ziren Jesus eta Pontejosera atxilo hartutako gainontzekoak. Hegazkinetako bonbak airean aktibatzen omen ziren, "istripuak saihesteko".

66. Aita bisitan joan kontzentrazio-esparrura

- **Erref**: ERR-029/001
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:47

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Pontejosen (Kantabria) kontzentrazio-esparruan preso egon zeneko kontuak. Baserri moduko batean egiten zuten lo, eta eguna alemanekin pasatzen zuten. Preso zela, etxekoei gutun bat idatzi zien, eta aita bisitan joan zitzaion, baina ezin izan zuten elkar ikusi bisitak galaraziak zeudelako. Aitak arropa eta oilasko errea eraman zituen Jesusentzako. Mandatuak egiten zituen mutil

baten bidez jaso zituen arropak Jesusek. Oilaskoa, berriz, mandatariak jan omen zuen ezin baitzen jatekorik sartu kontzentrazio-esparruan. Egunerokoan zer jaten zuten kontatzen du.

67. Kontzentrazio-esparruko jana eta arropa

- **Erref**: ERR-029/002
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:02:47. **Bukatu**: 00:04:53

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Kontzentrazio-esparruan zer jaten zuten kontatzen du. Espainiarrekin baino hobeto jaten zuten alemanekin. Presoen arropak (uniformea) nolakoak ziren.

68. Arropa garbiketa eta zorriak

- **Erref**: ERR-029/003
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:04:53. **Bukatu**: 00:06:58

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Kontzentrazio-esparruko eginkizunak: bonbak prestatu, arropa garbitu... Arropa garbitzeko hegazkinetako gasolina erabiltzen zuten. Gasolinarekin azkar garbitzen eta lehortzen zen arropa, eta zorriak hil egiten ziren. "Etxera etorri arte ez nuen zorririk kendu gainetik" dio Jesusek.

69. Pontejostik Santandergo La Magdalenara

- **Erref**: ERR-029/005
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:09:15. **Bukatu**: 00:11:21

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Asturiasko ofentsibak iraun zuen bitartean egon zen Jesus Pontejosen (Kantabria). Frankistek 1937ko abuztuan hartu zuten Santander, eta urrian bukatu zen ofentsiba. Erasoaldia bukatu zenean, Santandergo La Magdalena jauregiko kontzentrazio-esparrura eraman zuten. Presoek zalditegian egiten zuten lo. Kaleak, Norteko estazioa eta Sardinero inguruak konpontzen aritu ziren. Jatekoa, "rantxuan".

70. Beste bi errenteriar ere preso

- **Erref**: ERR-029/006
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:11:21. **Bukatu**: 00:12:28

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Jesusekin batera beste bi errenteriar egon ziren preso Santanderren: Florencio Juanikotena eta Antonio Astigarraga 'Kagantxo'. Konpainia ezberdinetan zeuden.

71. Urtebete pasa Santanderren

- **Erref**: ERR-029/007
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:12:28. **Bukatu**: 00:13:20

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
13-14 hilabete egin zituen Santandergo La Magdalena kontzentrazio-esparruan. Bonbardaketen ondorioz Santanderren puskatuta zeuden kaleak eta eraikinak konpontzen aritzen ziren presoak.

72. Hazteria

- **Erref**: ERR-029/010
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:17:33. **Bukatu**: 00:18:49

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Hazteria (sarna) harrapatzen zuten presoak aparteko pabiloi batera eramaten zituzten. 'Zotal' izeneko garbikaria ematen zien hazteria (sarna) sendatzeko.

73. Familiarekin harremana, preso zela

- **Erref**: ERR-029/012
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:19:42. **Bukatu**: 00:20:45

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Santanderren preso egon zen denboran, familiarekin gutun bidez komunikatzen zen. Bisitak jaso zitzaketen, baina oso zaila zen (ez baitzegoen dirurik). Gertu bizi zirenek eta aberatsek jasotzen zituzten bisitak. Aukera zuten etxekoengandik paketeak jasotzeko (arropa, batez ere).

74. Santandertik Bilbora, Eskolapioetako kartzerala

- **Erref**: ERR-029/013
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:20:45. **Bukatu**: 00:23:57

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Santandertik Bilboko Eskolapioetako kartzelara eraman zuten. Trenez egin zuten Santandertik Bilborako bidaia bost presok, Guardia Zibilak eskoltatuta. Eskolapioetan urte eta erdi pasatu zuen. Epaitu gabe, zaintzapeko askatasuna eman zioten.

75. Zaintzapeko askatasuna

- **Erref**: ERR-029/015
- **Iraupena**: 0:02:27. **Hasi**: 00:25:33. **Bukatu**: 00:28:00

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Jesus ez zuten epaitu. Bere kasua artxibatu egin zuten (causa sobreseída), eta, gero, zaintzapeko askatasuna ezarri zioten. 1939an bueltatu zen Errenteria-Oreretara, eta urtebetean Guardia Zibilaren kuartelera joan behar izaten zuen astero. Jesusek ez zuen herrian ibiltzeko baimenik (salvoconducto).

76. 1939an, herrira buelta

- **Erref**: ERR-029/016
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:28:00. **Bukatu**: 00:28:57

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
1939an Errenteria-Oreretara bueltatu zenean herriko egoera nolakoa zen azaltzen du. Lan gutxi zegoen, eta zegoen apurra frankistei eta soldadu ohiei ematen omen zien aurrena. Alabergako etxeak ere horrela banatu zituztela dio.

77. 1939ko Errenteria-Orereta

- **Erref**: ERR-029/017
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:28:57. **Bukatu**: 00:30:08

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Preso egon ondoren, gurasoen etxera bueltatu zen. 26 urte zituen Jesusek. Ordutik aurrera hasi zen herria hazten.

78. Kanpotik jendea etorri

- **Erref**: ERR-029/018

- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:30:08. **Bukatu**: 00:33:21

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industriala
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Gerraostean, kanpotik jende asko joan zen lanera Errenteria-Oreretara. Etxegintzan, portua egiten, lantegietan... lan asko zegoen. Beraun eta Iztieta auzoen sorrera aipatzen du. Lan ohiturei (ordu asko lanean) eta bizimoduari buruzko kontuak.

79. Gerra aurreko karnabalak

- **Erref**: ERR-029/023
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:45:12. **Bukatu**: 00:46:58

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Inauteriak

Laburpena:
Reina zineman dantzaldia izaten zen karnabaletan. Ordaindu egin behar izaten zen dantza egiteko. Gero, debekatu egin ziren karnabalak. Mozorroak alokatu eta saldu egiten zituen denda bat ba omen zen herrian. Kaleetan, txarangak ibiltzen ziren.

80. Espainiako bandera balkoietan

- **Erref**: ERR-029/024
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:46:58. **Bukatu**: 00:47:59

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Herriko jaietan eta elizako ospakizunetan Espainiako bandera jartzen zuen jendeak balkoian.

81. Corpus Eguneko ospakizunak

- **Erref**: ERR-029/025
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:47:59. **Bukatu**: 00:50:11

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Corpus Christi Eguneko ospakizuneei buruzko kontuak. Aldareak herriko zer tokitan jartzen zituzten aipatzen du. Portalak, tabernak, kaleak... maindire zuriekin estaltzen ziren. Debekatuta zegoen tabernetara joatea, karta-jokoan ibiltzea...

82. Sondikara, Langileen Batailoietara

- **Erref**: ERR-029/026
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:50:11. **Bukatu**: 00:52:20

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Herrira bueltatu eta denbora batera, Langileen Batailoietara joateko deitu zuten Jesus. Sondikako abiazio eremura bidali zuten. Barrakoietan egon ziren.

83. Aita hil

- **Erref**: ERR-029/027
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:52:20. **Bukatu**: 00:53:23

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Sondikan, Langileen Batailoietan zela, Jesusen aita hil egin zen. Aitaren hiletara joateko baimena eskatu zuen, baina 15 egun beranduago eman zioten baiezko erantzuna. Bi egun egin zituen etxekoekin.

84. Soldadutza, Zaragozan eta Pirinioetan

- **Erref**: ERR-037/001
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:51

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945) » Alemaniarren alde edo kontra ibiliak
- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:
Sondikatik (Langileen Batailoietan egon zen) Zaragozara joan behar izan zuen soldadutzara. Aurreneko hilabeteetan armarik gabe ibili ziren. Zaragozatik Pirinioetara joan ziren; Gironako partera. Menditik sartzen ziren makiei aurre egitea zen beraien eginkizuna. 1944an lizentziatu eta etxera bueltatu zen.

85. Lizentziatuta etxera

- **Erref**: ERR-037/002
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:01:51. **Bukatu**: 00:04:04

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
1937an preso hartu zutenetik, hainbat kontzentrazio-esparrutan, kartzelan, Langileen Batailoietan eta soldadu ibili zen Jesus. 1944an lizentziatu eta etxera bueltatu zen. Hasieran, kalera ateratzeko beldurra izan zuela dio:

"konfiantza pixkat hartu arte". Herritik ateratzeko, baimena (salvoconducto) eskatu behar izaten zuen Irungo komandantzia militarrean.

86. Errazionamendu garaian, ogi falta

- **Erref**: ERR-037/003
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:04:04. **Bukatu**: 00:05:51

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Hainbeste urte etxetik kanpo pasatu eta gero, etxera buelta nolakoa izan zen aipatzen du. Errazionamendu garaia zen. Ogi falta izan zuten. Iztietako erriberan txabola eta baratzea zuten, eta handik ateratzen zituzten bainak, babarrunak... Txerriak ere hazten zituzten.

87. "Kaputxinoetara" lanera bueltatu

- **Erref**: ERR-037/005
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:06:53. **Bukatu**: 00:08:20

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
Etxeratu eta berehala, lehengo lantegi berera itzuli zen lanera, "Real Compañia Asturiana de Minas"era. Bertan jarraitu zuen lanean erretiroa hartu arte. Sindikatu bertikala zegoen.

88. Peoi hasi eta laborategian bukatu

- **Erref**: ERR-037/006
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:08:20. **Bukatu**: 00:09:21

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas"en aritu zen lanean erretiroa hartu arte. Santandertik mineralak ekarri eta lantegian urtu eta tutuak, plantxak... egiten zituzten. Peoi lanetan hasi eta laborategian bukatu zuen Jesusek.

89. Laborategiko lana I

- **Erref**: ERR-037/007
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:09:21. **Bukatu**: 00:10:11

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas"eko laborategian zer lan egiten zituen kontatzen du. Mineraletako berun eta zink portzentajeak aztertzen zituen.

90. Laborategiko lana II

- **Erref**: ERR-037/009
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:11:54. **Bukatu**: 00:14:33

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas"eko laborategiko lana. Mineralek zenbat berun portzentaje zuten jakiteko mineralak nola funditzen zituzten azaltzen du.

91. "Real Compañia Asturiana de Minas"ko lan-prozesua

- **Erref**: ERR-037/010
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:14:33. **Bukatu**: 00:16:12

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas" lantegiko lan-prozesua. Minerala nondik etortzen zen, lana nola egiten zuten... Lantegiaren eraikin batean beruna lantzen zen, eta, bestean, berriz, albaialde eta mineo (pintura egiteko). Laborategiko lanerako, muturreko maskara eta mantala janzten zituzten.

92. Esnea, toxikoa kentzeko

- **Erref**: ERR-037/011
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:16:12. **Bukatu**: 00:16:59

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas" lantegiko kontuak. Lantegiaren eraikin batean beruna lantzen zen, eta, bestean, berriz, albaialde eta mineo (pintura egiteko). Beruna lantzen zuten langileek, nahi adina ardo eraman zezaketen (beraiek ordainduta). Eta pintura egiten aritzen ziren aldeko langileei, berriz,

egunean litro bat esne ematen zien (lantegiaren kontura izaten zen). Esnea toxikoa kentzeko ematen omen zien.

93. Lanaldia eta soldata

- **Erref**: ERR-037/012
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:16:59. **Bukatu**: 00:18:11

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas"eko laborategian 10 urte egin zituen. Peoitzan aritzea baino lan garbiagoa zen laborategikoa. Laborategiko langileek lantegikoek baino ordu gutxiago pasatzen zituzten lanean. Larunbatetan lanera joaten ziren. Soldata kontuak.

94. Botoa ematera joateko, egun erdia jai

- **Erref**: ERR-037/013
- **Iraupena**: 0:04:04. **Hasi**: 00:18:11. **Bukatu**: 00:22:15

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
"Real Compañia Asturiana de Minas"eko kontuak. Lehen, hauteskundeak aste barruan izaten ziren, eta botoa ematera joateko lantegiak egun erdia jai ematen zien. Jesusek ez zuela botatu behar esan, eta bera bakarrik joan zen lanera. Gerora, langileek botoa ematera joateko jai hartu ahal izateko hautes-mahaiaren agiria erakutsi behar izan zuten justifikante modura.

95. CCOOeko afiliatu izateari utzi

- **Erref**: ERR-037/017
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:26:16. **Bukatu**: 00:29:06

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Jesus CCOO sindikatuan egon zen afiliatua. Desadostasuna: CCOOek Moncloako Ituna sinatu zuen. Erabakia ez zen batzarkideekin batera hartu, eta bere desadostasuna erakusteko, Jesusek afiliatu izateri utzi zion.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-22

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com